

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΑΖ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1988

ΑΡΙΘ. 5

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

25η Μαρτίου 1821. —
Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο
'Απόστολος Παῦλος καὶ ὁ Εὐρωπαϊ-
κὸς Πολιτισμὸς. — Μητροπ. Πατρῶν
Νικκοδήμου, Μηνύματα Δε-
καπενταυγούστου. — Μητροπ. Σισα-
νίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου,
'Ο χριστιανὸς φῶς τοῦ κόσμου. —
'Ιωάννου Φουντούλη, Ἀπαν-
τήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς
καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀλεξ. Μ.
Σταυροπούλου, Πρόσωπα
καὶ κείμενα. — Ποιμαντικὴ βιβλιο-
θήκη. — Πρωτοπ. Ἀντωνίου Ἀ-
λεβιζοπούλου, Θρησκευτι-
κὴ ἐλευθερία. — Δημ. Φερούση,
'Εκκλησία καὶ δημόσιες σχέσεις. —
Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδή-
σεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημε-
ρίους. — Νέοι συνταξιοῦχοι τοῦ
ΤΑΚΕ.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

25n ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

ΠΙΣΤΙΣ

ΠΑΤΡΙΣ

«Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος»

(Ἀπὸ τὴν προκήρυξιν τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντη εἰς τὸ Ἰάσιον τὴν
24ην Φεβρουαρίου 1821).

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (*)

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔπειτα συγκινεῖται καὶ ἀπὸ τὰς αἰσθητικὰς ἀξίαις. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Ἡσαίου, ὅτι εἶναι «ὠραῖαι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ» (Ἠσ. νδ' 7. Ρωμ. ι' 15). Φαίνεται ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας περιπλαγᾶτο ἀνάμεσα εἰς τὰ μνημεῖα τῆς θρησκευτικῆς τέχνης, ὅταν ἀντίκρυσαν τὰ μάτια του τὸν βωμὸν τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ. Ἐκτιμᾷ τὴν σοφὴν ἀρχιτεκτονικὴν (πρβλ. Α' Κορ. γ' 10). Πρὸς τοὺς Ἐφεσίους καὶ τοὺς Κολοσσαεῖς συνίστα τὸ «λαλεῖν ἑαυτοῖς» καὶ «νουθετεῖν ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς» καὶ τὸ «ἐν χάριτι» «ἄδειν καὶ ψάλλειν ἐν τῇ καρδίᾳ τῷ Κυρίῳ» (Ἐφ. ε' 19. Κολ. γ' 16).

Ἐπειτα ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προέβαλλε τὰ ἠθικὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὴν ἐργασίαν (Α' Θεσσ. δ' 11). Ὁ Παῦλος ὡς σκηνοποιὸς εἰργάζετο (Πράξ. ιη' 3) καὶ ἐκοπία «ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσίν» (Α' Κορ. δ' 12). Δι' αὐτὸ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἐχρησιμοποιοῦσε τὸ δικαίωμα νὰ ζῇ «ἐκ τοῦ εὐαγγελίου», ἀλλ' ἐργαζόμενος «πάντα στέγει, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶ τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. θ' 12-15). Πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου ἐτόνιζεν: «Αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί» (Πράξ. κ' 34). Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διακήρυξις του: «Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω» (Β' Θεσσ. γ' 10).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κοινωνικὴν διανομίαν τῶν Χριστιανῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προέτρεπε τοὺς Χριστιανούς «νὰ ἐργάζωνται τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως» (Γαλ. στ' 20), νὰ ἔχουν τὴν «πίστιν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην» (Γαλ. ε' 6), νὰ θεωροῦν τὴν τόσον ἐξυμνουμένην ὑπ' αὐτῶν ἀγάπην ὡς «σύνδεσμον τῆς τελειότητος» (Κολ. γ' 14) καὶ νὰ τὴν ἐνεργοποιοῦν «ταῖς χρεῖαις (ἀλλήλων) κοινωνοῦντες» (Ρωμ. ιβ' 13 πρβλ. Ἐφ. δ' 28), παρουσιάζοντες «σπλάγγνα οἰκτιρμῶν», «ἐλεοῦντες ἐν ἰλαρότητι» (Ρωμ. ιβ' 8).

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀπ. Παύ-

λου περὶ τῶν λοιπῶν κοινωνικῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατάστασις, τὴν ὁποίαν εὑρεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἶναι γνωστὴ. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν σκλάβοι. Ὁ περίφημος ἰατρός Γαληνὸς ἐτόνιζεν, ὅτι τὴν Διαιτητικὴν του διὰ τὰ βρέφη συνέγραψε μόνον διὰ τοὺς Ἕλληνας, διότι διὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς βαρβάρους δὲν ἐσκέπτετο διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι ἐσκέπτετο διὰ τὰς ἄρκτους καὶ τοὺς ἀγριοχοίρους⁶. Αἱ γυναῖκες ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἐθεωροῦντο ὡς ὄντα ἐκ φύσεως κατώτερα τοῦ ἀνδρός. Ὁ Πλάτων ἔλεγεν, ὅτι «ἡ θήλεια φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων»⁷. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδέχετο, ὅτι «τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει τὸ μὲν κρεῖττον, τὸ δὲ χεῖρον, τὸ μὲν ἄρχον, τὸ δ' ἀρχόμενον»⁸. Εἰς τοὺς παπύρους τῆς Ὁξυρίγγου εὑρέθη ἐπιστολή, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ 1 π.Χ. ὁ στρατιώτης Ἰλαρίων, γράφων πρὸς τὴν ἐπίτοκον σύζυγόν του, λέγει: «Ἐὰν (τὸ γεννηθησόμενον) ἦ ἄρσεν, ἄφες· ἐὰν ἦ θῆλυ, ἐκβαλε»⁹. Εἰς μίαν λοιπὸν κοινωνικὴν ἀτμόσφαιραν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐθνικοὶ, ὅπως θὰ προσέθετεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἦσαν «ἄστοργοι, ἄσπονδοι καὶ ἀνελεήμονες» (Ρωμ. α' 31), ἀκούεται ἡ ἐπαναστατικὴ διακήρυξις: «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγ, οὐκ ἔνι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. γ' 28· ὁδλ. Ρωμ. ι' 12: «Οὐ γὰρ ἔστι διαστολή Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληγος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων...» Α' Κορ. ιβ' 13: «... ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες... εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληγες» Κολ. γ' 11: «... οὐκ ἔνι Ἕλληγ καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρος, Σκύθης, δούλος, ἐλεύθερος»).

(Συνεχίζεται)

6. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτισμὸς, Ἀθήνα 1980, σ. 16.

7. Πλάτωνος, Νόμοι 6, 781.

8. Ἀριστοτέλους, Πολιτικά Α' γ', ἐν Δημ. Μπαλάνοῦ, Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν ταῖς θρησκείαις καὶ ἰδίως ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, ἐν Ἀθήναις 1910, σ. 19-20.

9. Adolf Deissmann, Licht von Osten⁴, Tübingen 1943, σ. 134.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 67 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ

« Π ρ ό ς ο ἰ κ ο δ ο μ ῆ ν »

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

10. « Η ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΤΕΚΟΥΣΑ ΚΥΡΙΟΝ ».

Ἡ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς Παρακλήσεως συνδέει ἀνά πᾶν θῆμα τὴν προσωπικότητα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Αὐτὸ ἄλλωστε παρατηρεῖται εἰς ὅλην τὴν θεομητορικὴν ὑμνολογίαν· καὶ ἐν γένει εἰς τὸν ἑορτολογικὸν κύκλον ἢ ἐπίκλησις τῆς Παναγίας γίνεται πάντοτε ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἐξ Αὐτῆς Θεάνθρωπον Κύριον.

Ἴδου μία τοιαύτη πρὸς Αὐτὴν προσφώνησις τοῦ ἱεροῦ ὑμνωδοῦ·

« Τῶν παθῶν μου τὸν τάραχον, ἢ τὸ ν Κ υ β ε ρ ν ῆ τ η ν τ ε κ ο ῦ σ α Κ Ὑ ρ ι ο ν ... κατεύνασον » (α' τροπᾶριον δ' ὠδῆς).

Ἄς ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτήν, διὰ νὰ συνειδητοποιήσωμεν τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν, ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν εἶναι ὁ Κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος.

1. Ὡς χριστιανοὶ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶναι ὁ « ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ».

Ἄλλ' ὁ Δημιουργὸς δὲν ἐγκατέλειπέ ποτε τὰ δημιουργήματά Του. Προνοεῖ περὶ αὐτῶν καὶ ἐπιβλέπει ὡς κυβερνήτης τὴν ὅλην πορείαν των. Ὅπως εἰς τὸ πλοῖον ὁ κυβερνήτης ἐλέγχει τὸ πηδάλιον· ὅπως τὰ κράτη ἔχουν τοὺς κυβερνήτας των· ἔτσι καὶ τὸ ἄπειρον σύμπαν λειτουργεῖ ἀρμονικώτατα, διότι ὑπάρχει ὁ Κυβερνήτης του, ὁ Ὅποιος καὶ φυσικοὺς νόμους ἔθεσε διέποντας τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν κίνησιν ὅλων τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ ἐπιβλέπει καὶ ἐπισκοπεῖ τὴν σύμπασαν κτίσιν.

Ὁ ἱερός Ψαλμῶδὸς διακηρύσσει τὴν πανταχοῦ παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐποπτικὴν καὶ δεσπόζουσαν « ἐν παντί τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ » (Ψαλ. 102,22). Καὶ ἐκφραστικώτατα ἀνομολογεῖ· « Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει· ἐὰν ἀναλάβωμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θα-

λάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὀδηγήσει με, καὶ κατέξει με ἢ δεξιὰ σου » (Ψαλ. 138, 7-10).

2. Πολλῷ μᾶλλον κυβερνᾷ καὶ διέπει τὰ ἀνθρώπινα. Ὅλα τὰ ἄλλα ποῦ ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον, ἐμφυχα καὶ ἄφυχα, εἶναι ἅπλως κτίσματα καὶ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι τέκνον τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπολαύει ὅλως ἰδιαιτέρως προνοίας παρ' Αὐτοῦ, (πρὸς. « Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν »· Πράξ. 17,28).

Εἶπεν ὁ Κύριος· « ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται, ἀγῶν ἐργάζομαι » (Ἰω. 5,17). Τί ἐργάζεται; Τὴν διακυβέρνησιν τοῦ Σύμπαντος, καὶ ἐξαιρέτως τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἔχει ἐτοιμασμένην βασιλείαν διὰ τὸ αἰώνιον καὶ εὐτυχές μέλλον τοῦ ἀνθρώπου (Ματθ. 25,34), χάριν τοῦ ὁποῦο ὁ Χριστὸς εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται. Εἰργάσθη ἐπὶ γῆς ὡς Θεάνθρωπος, ἀπὸ τῆς Βηθλεὲμ μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ. Ἐργάζεται καὶ ἐξ οὐρανοῦ οἰκονομῶν τὰ πάντα δι' ἡμᾶς. « Ἐ ν α ὑ τ ῶ γ ἄ ρ ζ ῶ μ ε ν κ α ἰ κ ι ν ο ῦ μ ε θ α κ α ἰ ἔ σ μ ε ν » (Πράξ. 17,28). Αὐτὸς δὲ εἶναι « τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον », διότι « θέλει πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν » (Ἰω. 1,9· 1 Τιμ. 2,4).

3. Ἀλλὰ καὶ ἐνὸς ἐκάστου τὴν ζωὴν κυβερνᾷ ὁ Θεός. Ὅχι μόνον συλλογικῶς τὸν κόσμον καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος συλλογικῶς. Ἀλλὰ καὶ προσωπικῶς « π ἄ ν τ α ἄ ν θ ρ ω π ο ν ἐ ρ χ ὀ μ ε ν ο ν εἰς τὸν κόσμον » (Ἰω. 1,9) παρακολουθεῖ συνεχῶς (ἐποπτικῶς καὶ προστατευτικῶς) ὁ Κυβερνήτης Θεὸς καὶ Σωτῆρ τοῦ κόσμου.

Εἶναι ἐκφραστικώτατος ὁ λόγος Του· « ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἠριθμημέναι εἰσίν » (Ματθ. 10, 30). Καὶ σημαίνει ἐξατομίκευσιν τῆς προνοίας Του καὶ πλήρη κάλυψιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν μας.

Ἐρωτᾶται ὁμως· Συνειδητοποιοῦμεν ὅσον πρέπει τὴν ἀλήθειαν αὐτήν; Καί, κυρίως, στηρίζομεν εἰς Αὐτὸν τὴν ἐλπίδα μας, μάλιστα ἐν ὧρα ἀνάγκης καὶ θλίψεως; Ἐξ ἄλλου, φροντίζομεν νὰ διατελοῦμεν πάντοτε

ὕπὸ τὴν ἰδικὴν Του διακυβέρνησιν, ὁμολογοῦντες Αὐτόν, ὡς ὁ Θεός, «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου», μὲ πᾶσαν συνέπειαν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς Του;

Ἄλλη δὲ τυχὸν ἐρώτησις, πῶς συμβαίνουν καὶ δυσάρεστα καὶ ἀπευκταῖα εἰς τὴν ζωὴν μας, ἐνῷ κυβερνᾷ αὐτὴν ὁ Θεός, ἔχει ὡς ἀπάντησιν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ οἰκονομεῖ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. «Παιδεύει ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ» (Ἐβρ. 12,10). Καὶ ἡ ἐμπειρία τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων βεβαιώνει ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. 8,28), μὲ τὰς πολυτίμους πάντοτε καὶ μητρικὰς πρεσβείας «τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐγδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας».

11. «Η ΤΟΝ ΕΥΣΠΛΑΓΧΝΟΝ ΚΥΗΣΑΣΑ».

Ὅταν ἀπευθύνωμεν πρὸς τὸν Ὑψίστον —διὰ τῆς Θεοτόκου— τὰς δεήσεις καὶ παρακλήσεις μας, προϋποθέτομεν βεβαίαν τὴν εὐσπλαγγίαν Του. Αὐτὴν ἀκριβῶς ἐπικαλούμεθα καὶ εἰς αὐτὴν στηρίζομεν τὴν ἐλπίδα νὰ εἰσακουσθοῦν αἱ παρακλήσεις μας.

Δὲν παραλείπει νὰ τονίσῃ τοῦτο αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς Παρακλήσεως. Καὶ φάλλει εἰς ἕνα τροπάριον, ἐξ ὀνόματος τοῦ δεομένου πιστοῦ χριστιανοῦ· «Εὐσπλαγγίας τὴν ἄδυsson ἐπικαλουμένῳ τῆς σῆς παράσχου μοι, ἡ τὸν Εὐσπλαγγῶν κυήσασα...».

Ἄς ἀναλύσωμεν τὸ ζήτημα.

1. Εἶναι γνωστὴ ἡ διακήρυξις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου· «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (1 Ἰω. 4,8). Κατ' ἐξοχὴν χριστιανὸν διδάγμα τοῦτο. Πρὸ Χριστοῦ οἱ ἄνθρωποι ἀντελαμβάνοντο τὸν Θεόν, κυρίως, ὡς φοβερόν καὶ τρομερόν. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἔχοντες τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας ἐκ τῆς Παλ. Διαθήκης, ἐφαντάζοντο τὸν «Κύριον Σαβαώθ» ὡς αὐστηρόν, πρὸ πάντων, καὶ ὡς φοβερόν ἐλεγκτὴν καὶ τιμωρόν τῶν ἁμαρτωλῶν.

Ἄλλ' ἦλθεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ διεκήρυξε ρητῶς τὴν ὑψίστην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους: «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (1Ἰω. 3,16). Καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν Του πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην εἶπεν ὁ Κύριος· «μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (1Ἰω. 15,13).

Ὑπερθεματίζων δὲ ὁ θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος ἐξαίρει τὴν ἄπειρον εὐσπλαγγίαν τοῦ Θεοῦ, ἕνεκα τῆς ὁποίας «ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν» (Ρωμ. 5,8).

2. Δι' ὧν αὐτῶν βεβαίως δὲν καταργεῖται ὁ ὀφειλόμενος φόβος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἱερὸν δέος καὶ χρέος —καὶ σέβας— ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τονίζονται ὠρισμέναι θεμελιώδεις χριστιανικαὶ ἀπόψεις, διὰ τῶν ὁποίων ὅμως ἡ εὐσπλαγγία τοῦ Θεοῦ προβάλλεται ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν δικαίαν κρίσιν Αὐτοῦ.

Καὶ ἰδοῦ, εἰδικιώτερον, πῶς τίθεται ἡ συσχέτισις αὐτῆ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην.

—Ὁ Χριστὸς ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, εὐσπλαγγνος καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλ' αὐστηρὸς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοὺς ἀμετανόητους (φαρισαίους κ.λπ.). Καὶ διεκήρυττεν· «οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Ματθ. 9,13). Ἐξ ἄλλου δὲ εἶπεν· «οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί...» (αὐτ. 23,16...).

—Ἀντιστοίχως ὁ Ἄπ. Παῦλος διδάσκει, ὅτι δὲν δύναται κανεὶς ἀζημίως νὰ «καταφρονῇ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας» (τοῦ Θεοῦ), ὅπως ἀκούονται ἀφόδως πολλοὶ νὰ λέγουν ὅτι ὁ Θεὸς ὄλα τὰ συγχωρεῖ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἁμαρτάνουν ἀδιστακτικῶς, χωρὶς νὰ φοβοῦνται τὴν ὀργὴν καὶ τὴν Κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ δὲν κατανοοῦν ὅτι «τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν ἄγει» (Ρωμ. 2,4).

Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ αὐτὴ μία ὄψις τῆς εὐσπλαγγίας Του. Παρέχει εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας πίστῳσιν χρόνον πρὸς μετάνοιαν. Ἀλλοίμονον, ἐὰν ἦτο ἄμεσος πάντοτε ἡ κύρωσις καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, εὐθὺς μετὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν! Ἄμαρτωλοὶ, ποῦ φύγωμεν;...

—Εἶναι ὅμως ἐποικοδομητικὸν νὰ μὴ λείπῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰς καρδίας ἡμῶν, παρ' ὅλην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐσπλαγγίαν Του. Εἰς τὸν πιστὸν καὶ εὐσεβῆ ἄνθρωπον ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ νοεῖται ὡς εὐλάβεια καὶ ἐκφράζεται ὡς ἱερὸν δέος καὶ συναίσθησις τοῦ κύρους καὶ τῆς αἰθεντίας Αὐτοῦ.

Μὲ τὴν συναίσθησιν καὶ κατανόησιν αὐτὴν ὁ χριστιανός, καὶ ὅταν ὑποπίπτῃ εἰς ἁμαρτίας, δὲν περιέρχεται εἰς ἀπόγνωσιν. Συναισθάνεται μὲν τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς ἐλλείψεις του, ὅμως ἐλπίζει εἰς τὴν εὐσπλαγγίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Φοβούμενος δ' ἐξ ἄλλου τὸν Θεὸν ἀναχαιτίζεται καὶ ἀνακόπτεται ἀπὸ περαιτέρω

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σιασίου
καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τέλος ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς ἔχει ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ γνῶσιν περὶ τῶν καθηκόντων του καὶ ὑποχρεώσεων. Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἐδιδάχθη ὅτι «ὑπόδειγμα»⁴⁴ καὶ πρότυπον εἰς τὴν ζωὴν του πρέπει νὰ θεωρῇ αὐτὸν τὸν Θεάνθρωπον Σωτῆρα, ὁ Ὅποιος «ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ» ὡς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»⁴⁵ καὶ ὅτι τέρμα τῆς προόδου του εἰς τὸν ἁγιασμὸν ὀφείλει νὰ ἔχη τὴν τελειότητα συμφώνως πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίᾳ: «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν»⁴⁶. Ἡ γνῶσις τῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα, διότι μόνον τοιοιούτως θὰ δυναθῇ ὁ χριστιανὸς νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὸ κοινῶτατον σφάλμα τοῦ νὰ θέτῃ τὴν θέλησίν του καὶ τὸ προσωπικόν του συμφέρον ὑπεράνω παντὸς θείου καὶ ἀνθρωπίνου νόμου. Ὁ ἀληθὴς χριστιανός, ὁ ὁποῖος «ζῆ κατὰ Θεόν»⁴⁷ δὲν ἔχει ἴδιον θέλημα, δὲν ἔχει ἴδιον ἐγώ. Ἡ θέλησίς του εἶναι ἡ θέλησις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ πάντα πράττει ἐν ἀγάπῃ πολλῇ, ἡ ὁποία ἀνακουφίζει τὰς παντοίας θλίψεις ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐνισχύει εἰς τὸν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἀγῶνα. Διὰ τοῦτο πάντοτε ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος ὁπαδὸς καὶ Μαθητῆς τοῦ Κυρίου μετὰ τοῦ «σκεύους τῆς ἐκλο-

γῆς»⁴⁸, τοῦ μακαρίου Παύλου λέγει: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»⁴⁹.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ἐφέσου ἔγραφε: «Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ» ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε»⁵⁰. Τὸ στόμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.) σχολιάζων τὸ ἀνωτέρω χωρίον σημειοῖ: «Ἀναμιμνήσκει αὐτοὺς τῆς προτέρας κακίας» τούτέστιν ἐννοήσατε, τί ἦτέ ποτε ὑμεῖς, καὶ τί γεγονόςατε. Μὴ παλινορομήτε πρὸς τὴν προτέραν κακίαν, μηδὲ ἐνυδρίζητε τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν»⁵¹. Ὁ Μέγας τῆς Ταρσοῦ Ἀπόστολος γράφει ὅτι τόσον πολὺ εἶχεν εἰσχωρήσει τὸ σκότος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε εἶχον μεταδληθῆ οὗτοι εἰς σκότος. Ἡ κατάστασις τῆς ἁμαρτίας εἶναι κατάστασις σκότους. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ὡς ἄνθρωποι τυφλοὶ καὶ ἐν σκότει περιπατοῦντες δὲν γνωρίζουν ποῦ πηγαίνουν καὶ τί πράττουν. Τὸ τοιοῦτον συμβαίνει, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι σκότος, διότι διατελεῖ ἐν τῇ φυσικῇ του καταστάσει ὡς εὐρισκόμενος μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ φωτὸς «ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»⁵². Εἰς τὴν φυγὴν τοῦ ἐν φυσικῇ καταστάσει εὐρισκομένου ἀνθρώπου ἐπικρατοῦν σκοτεινὰ ἐπιθυμίαι, σκοτεινοὶ σκοποὶ καὶ σκότια σχέδια. Φθόνος, μῖσος, χαιρεκακία, ἀλαζονεία, ὑπερηφανία, ὑπεροφία,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 70 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

44. Ἰωάννου, 13,15.

45. Α' Πέτρου, 2, 21-22.

46. Ματθαίου, 5,48.

47. Α' Πέτρου, 4,6.

48. Πράξεων, 9,15.

49. Γαλάτας, 2,20.

50. Ἐφεσίους, 5,8.

51. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰγόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΙΗ', MPG., 62,121.

52. Ἰωάννου, 1,9.

πτώσεις. Καὶ γίνεται εἰς αὐτὸν ἡ εὐλάβεια ὀδηγὸς εἰς μετάνοιαν» καὶ ἡ θεοσέβεια καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύεται καλὸς σύμβουλος καὶ ὀδηγὸς τῆς ζωῆς του.

—Τέλος, «δικαίωμα οὐ κεῖται» (1 Τιμ. 1,9). Καὶ «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξωβάλλει τὸν φόβον» (αὐτ.). Φροντίζοντες δὲ νὰ ἀνταποκρινώμεθα, δι' ἀγάπης τελείας, πρὸς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ λυπήσωμέν ποτε Αὐτὸν διὰ τῆς ἀθετήσεως τοῦ νόμου Του. Καὶ τοιοιούτως ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη θὰ ἀποδιώκῃ τὸν φόβον (συνεπειῶν καὶ κυρώσεων) ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν.

Ἐπιμένετε δὲ καὶ ἄλλῃ ἐννοίᾳ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης διὰ τὴν εὐάρεστον εἰς τὸν Θεὸν πάντοτε διαγωγὴν μας. Αὐτὴν ἐξυπονοεῖ ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου «μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζόμενοι» (Φιλιπ. 2,12), τ.ε. τὴν μετὰ πάσης ὑπευθυνότητος ἀκριβῆ ἐν Χριστῷ ζωὴν.

Πρὸς αὐτὴν ἂς στρέψωμεν τὴν προσπάθειαν καὶ τὸν ζήλόν μας. Ἡ δὲ Κυρία Θεοτόκος εἶθε νὰ στηρίξῃ τὰ βήματά μας καὶ νὰ συμπαραίσταται ὡς ἀδιάλειπτος βοηθός μας ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

κενοδοξία, ματαιοφροσύνη, πλεονεξία, δόλος, απάτη και πάσα άλλη κακία κατακλύζουν την ψυχήν και άμαυρώνουν και αυτήν την μικράν και άσθενή λάμπιν, ή οποία υπελείφθη εις αυτήν μετά την πτώσιν των πρωτοπλάστων⁵³. Ο νοῦς τοῦ άμαρτωλοῦ ανθρώπου τοῦ περιπατοῦντος εις τὸ σκότος συσκοτίζεται, ή φωνή τῆς συνειδήσεως⁵⁴ συμπνίγεται και τοιουτοτρόπως ή κορωνίς τῆς δημιουργίας, ὁ άνθρωπος, τὸ τελειότατον και εὐγενέστατον τῶν πλασμάτων, καταρρίπτεται εις τὰ ἔσχατα θάθη τῆς ἠθικῆς και πνευματικῆς ἐξαχρειώσεως.

Ἄλλὰ τὸ παχυλὸν τοῦτο σκότος διαλύεται, ὅταν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιλάβῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν και τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπλάσῃ αὐτήν και ἀναγεννήσῃ, ὡς διαλύεται τὸ σκότος τῆς νυκτός, ὅταν ἐμφανισθῇ ὑπὲρ τὸν ὄριζοντα ὁ μεγαλοπρεπῆς τῆς ἡμέρας φωστήρ, ὁ ζωογόνος ἥλιος. Ὅταν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰσδύσῃ εἰς τὴν ψυχήν τοῦ ἀνθρώπου και μάλιστα θαθέως, τότε μεταβάλλεται οὗτος κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Κυρίου και ἀποβαίνει «φῶς τοῦ κόσμου»⁵⁵. Τοῦτο τὸ θαυμαστὸν συμβαίνει, ὡς παρατηρεῖ και ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, διὰ τῆς πανθενούς χάριτος τοῦ Κυρίου: «Οὐκ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τοῦτο ὑπῆρξεν ὑμῖν»⁵⁶. Ὁ ἄνθρωπος ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος εἶναι τὸ ἀπόλυτον φῶς, «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»⁵⁷, ἐγένετο φῶς. Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μακαρίου τούτου ἀνθρώπου βασιλεύουν ἀγαθὰ και ἅγια αἰσθήματα, ἅγιοι πόθοι, ἅγιοι διαθέσεις, ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, ἐν τῇ ἀγαθῇ καρδίᾳ του βασιλεύει ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἦτοι ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια»⁵⁸. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος γνωρίζει καλῶς τὸν προορισμὸν του και τὴν ἀποστολήν του ἐπὶ τῆς γῆς και δὲν περιφέρεται ματαιῶς και ἀσταθῶς. Τὸν βίον του διευθύ-

νει πρὸς ὄρισμένον σκοπὸν, ὃ ὁποῖος εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ἐπὶ γῆς προορισμοῦ του και ὀδεύων «τὴν στενήν και τεθλιμμένην ὁδόν»⁵⁹ φέρεται ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Θεὸν και τὴν αἰωνιότητα. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ζῆ ἐν τῷ φωτὶ και κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ φωτός. Δὲν εἶναι μόνον ἡ ψυχή του φῶς, ἀλλὰ και ὁ καθ' ἡμέραν βίος του. Εἰς τὴν οἰκογένειάν του ζῆ ἐν ἁρμοσίᾳ και εἰρήνῃ και ἀγάπῃ· μετὰ τῶν φίλων διακρίνεται διὰ τὴν ἔξοχον πιστότητα και εὐλικρίνειάν του· εἰς τὴν κοινωνίαν ἐπιδρα πρὸς τὸ ἠθικὸν ὄφελος και τὴν ἠθικὴν ἀνύψωσιν τῶν μετ' αὐτοῦ σχετιζομένων· σύνολος ὁ βίος του εἶναι φῶς και τοιουτοτρόπως λάμπει τὸ φῶς αὐτοῦ ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε οὗτοι βλέποντες τὰ καλὰ του ἔργα⁶⁰ και τὴν ἁγίαν και ἀνυπόκριτον διαγωγὴν του ἀναγκάζονται νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι ὑπάρχει δύναμις ἐν τῷ Χριστιανισμῷ και ἀλήθεια ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, οὕτω δὲ και αὐτοὶ ἔλκονται πρὸς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ «και δοξάζουσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς»⁶¹, ὁ Ὅποιος τοσαύτην συγκατάθεσιν και ἀγάπην ἔδειξε πρὸς τὸ πεπτωκὸς ἀνθρώπινον γένος. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος περὶ τῶν Μαθητῶν τοῦ Κυρίου, οἱ ὁποῖοι ἀναγεννηθέντες ἐγένοντο φῶς τῶν ἀνθρώπων, γράφει: «Φῶς τῶν ἀνθρώπων, ὥστε φωτίζει τὰ ὄμματα τῶν ψυχῶν αὐτῶν, φωτὶ διδασκαλίας και φωτὶ γνώσεως, χειραγωγεῖν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ὁρθὴν τρίβον τῆς εὐσεβείας. Δύο τοῖνον διακονίας ἐνεχειρίσθησαν, τὸ ἀλίξειν και τὸ φωτίζειν. Δεῖ γὰρ πρῶτον ἀπαλλαγῆναι τῆς σηπεδόνος, εἶτα συνετισθῆναι»⁶². Τοῦτο δὲν ἰσχύει μόνον διὰ τοὺς Μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖοι κατὰ «τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς»⁶³ φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, —«ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»⁶⁴—, ἐγένοντο «τὸ ἅλας τῆς γῆς»⁶⁵ και «τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁶⁶, ἀλλὰ και διὰ πάντα πιστὸν Χριστιανόν, ὃ ὁποῖος δύναται μετὰ τὴν πανθενουργὸν δύναμιν και χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ἀποβῇ ἅλας τῆς γῆς και φῶς τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ πρώτη και ἱστορικὴ ἐκείνη Πεντηκοστή, δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ εἰς τὴν ζωὴν και τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι «Θεὸς ζών-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 93)

53. Ἡ παράθεσις τῆς θείας ἐντολῆς ὑπὸ τῶν πρωτοπλάστων εἰσῆγαγεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἁμαρτίαν και διὰ τῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον: «Διὰ τοῦτο ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε και διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, και οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ὃ πάντες ἥμαρτον» (Ρωμαίους, 5,12).

54. Ἡ συνειδήσις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τὴν Γνώμην τοῦ ἔξοχωτέρου ποιητοῦ τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς κωμῆδίας Μενάνδρου (342 - 291 π.Χ.): «Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνειδήσις θεός». Μενάνδρου, Γνώμαι Μονόστιχοι, στίχος 17. Βλ. και Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν Ἀζάρον και τὸν πλούσιον, Λόγος Δ', 757Α, Τόμος 15.: «Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς δικαστῆς οὕτως ἄγρυπνος ἐν ἀνθρώποις, ὡς τὸ ἡμέτερον συνειδός». (Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων. Ἄπαντα τῶν Ἁγίων Πατέρων, Τόμος 15).

55. Ματθαίου, 5,14.

56. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφείους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΙΗ', ΜΡΓ., 62, 121.

57. Ἰωάννου, 1,9.

58. Γαλάτας, 5,22.

59. Ματθαίου, 7,13.

60. Ματθαίου, 5,16: «οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα και δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

61. Αὐτόθι.

62. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίον Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία XV, ΜΡΓ., 57, 231.

63. Πράξεις, 2,1.

64. Πράξεις, 2,4.

65. Ματθαίου, 5,13.

66. Ματθαίου, 5,14.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελ. 78 τοῦ προηγούμενου τεύχους)

Τὸ Τυπικὸ ὁμῶς θεληματικὰ ἀγνοώντας τὴν πα-
σίγνωστη πραγματικότητα τῶν ἐνοριακῶν ναῶν καὶ
ἐπιμένοντας στὴν πρακτικὰ μὴ ἐφαρμόσιμη ψαλμωδία
ὄλων τῶν προβλεπομένων ἀπὸ τὴ μοναχικὴ τάξι κα-
νόνων στὶς κοσμικὲς ἐκκλησίες δὲν ξέρω ἂν καὶ κατὰ
πόσο ἀναστέλλει ἢ ἀντίθετα ὑποβοηθεῖ καὶ ἐνθαρρύν-
ει τὶς αὐθαίρετες καὶ καταστρεπτικὲς γιὰ τὴν ἀκο-
λουθία πρωτοβουλίες τοῦ καθενός. Διδακτικὸ ἴσως θὰ
ἦταν τὸ παράδειγμα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ποῦ
εἶδαμε στὴν προηγούμενη ἀπάντησι. Ἡ τολμηρὴ ἐκεί-
νη πρωτοβουλία ζημίωσε μὲν, ὅπως εἶδαμε, τὴν μεγάλ-
η ἐκείνη λαμπρὴ ἀκολουθία, ἀλλὰ τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὶς
αὐθαίρεσεις καὶ τὴν χειρότερη φθορὰ, δίνοντάς της
μὴ θιώσιμη μορφή.

Στὴν προκειμένη περίπτωσι τὸ Τυπικὸ ὀρίζει νὰ
ψάλλωνται τρεῖς συνήθως κανόνες μὲ ὀκτώ ὠδές, δη-
λαδὴ κατ' ἀκρίβειαν κάπου 120 τροπάρια, ὅπως εἶ-
δαμε στὴν τάξι τῶν μονῶν. Ἄν ὠρίζε νὰ ψάλλωνται
μία ἢ δύο κάθε φορὰ ὠδές, σταθερὲς ἢ ἐκ περιτρο-
πῆς (ὅπως στὰ τριῶδια), μὲ στιχολογία, θὰ ἦταν πιὸ
κοντὰ καὶ στὴν ἀρχαία καὶ ὀρθὴ πράξι καὶ στὴ σύγ-
χρονη πραγματικότητα. Ἔτσι θὰ ὑπῆρχε ἐλπίδα νὰ
μῆθι σὲ ἕνα ὀρθότερο δρόμο καὶ σὲ μὴ πιὸ πειθαρχη-
μένη τάξι ἢ πράξις τῶν ἐνοριῶν, ποῦ ὀρθὰ διαπι-
στώνεται στὴν ἐρώτησι ὅτι πάσχει ἀπὸ μεγάλῃ, ἀλλὰ
ἀναπότρεπτη ὅπως διαπιστώσαμε, ἀκαταστασία. Δια-
φορητικὰ, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς προφήτης, βλέπει ποῦ
ὀδηγεῖται ἢ σημερινὴ ἐνοριακὴ πράξις: στὸν περιορι-
σμὸ τῆς ψαλμωδίας τῶν ὠδῶν καὶ τῶν κανόνων τοῦ
ὀρθρου μόνου στὶς καταβασίες.

469. Γιατί κατὰ τὶς ἐορτὲς τῆς
Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Ἁναλή-
ψεως δὲν ψάλλονται ὡς καταβασ-
σίες οἱ εἴρμοι τῶν κανόνων τῶν
ἐορτῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Σταυροῦ
καὶ τῆς Πεντηκοστῆς; Μήπως πρό-
κειται γιὰ λάθος τοῦ Τυπικοῦ;
(Ἐρώτησις Πανοσ. Ἀρχιμ. Χ. Τ.).

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ σύστημα λειτουργίας τῶν
καταβασιῶν —στοιχείου καθαρὰ μοναχικῆς προελεύ-
σεως— θὰ πρέπει νὰ ριζούμε μὴ ματιὰ στὴν ἀρχαιο-
τέρα ἀντίστοιχη ἐνοριακὴ ἀσματικὴ πράξι, ποῦ εἶναι
ἰδιαίτερα διαφωτιστικὴ. Κατὰ τὴν ψαλμωδία τῶν ἀ-
σματικῶν ἀντιφώνων (ψαλμοῦ ἢ ὠδῆς μὲ ἐφύμνιο ἢ
μικρὸ τροπάριο ἐπαναλαμβανόμενον σὲ κάθε στίχῳ)
μετὰ τὸ «Δόξα καὶ νῦν» ἐπαναλαμβανόνταν ἐντονώτερα,
ἴσως καὶ ἀπὸ τοὺς δύο χοροὺς μαζί, τὸ τροπάριο σὺν
κατακλείδα τοῦ ὅλου ἀντιφώνου. Ἦταν ἢ λεγομένη
«περισή». Ἡ πράξις αὐτὴ ἐπιβιώνει σήμερα κατὰ τὴν
ψαλμωδία τοῦ «Κατευθυνθήτω» μὲ τοὺς στίχους τοῦ
140οῦ ψαλμοῦ στὴν Προηγιασμένη, κατὰ τὸ «Χριστὸς
ἀνέστη» μὲ τοὺς στίχους τοῦ 67ου ψαλμοῦ κατὰ τὸ
Πάσχα, κατὰ τὸ «Λαθὼν ἐτέχθης...» καὶ «Ἀνέτει-
λας, Χριστέ, ἐκ Παρθένου...» μὲ τοὺς 86ο καὶ 92ο
ἀντίστοιχα ψαλμοὺς κατὰ τὸν ἑσπερινὸ τῶν Χριστου-
γέννων καὶ τὰ παρόμοια τροπάρια τῆς παραμονῆς τῶν

Φώτων, ἐν μέρει δὲ καὶ στὸ τρισάγιο τῆς θείας λει-
τουργίας, στὸ ὁποῖο τὸ «Δύναμις» δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ
τὴν ἀρχαία «περισή». Στὸν κανόνα αὐτὸν ὑπάρχουν
καὶ ἐξαίρεσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ὡς περισὴ δὲν ψάλ-
λεται τὸ τροπάριο - ἐφύμνιο τοῦ ψαλμοῦ, ἀλλὰ ἄλλο
τροπάριο. Χαρακτηριστικὲς ἐπιβιώσεις αὐτῆς τῆς πρά-
ξεως συναντοῦμε στὸ δεύτερο καὶ στὸ τρίτο ἀντίφωνο
τῆς θείας λειτουργίας, ὅπου θέσι περισῆς κατέχουν
στὸ μὲν δεύτερο ἀντίφωνο ὁ ὕμνος «Ὁ μονογενὴς
Υἱός...», στὸ δὲ τρίτο τὸ κοντάκιο ποῦ ψάλλεται μετὰ
τὴν εἴσοδο.

Στὴ μοναστηριακὴ τῶρα πράξι ἢ καταβασία εἶναι
ὅτι καὶ ἢ περισὴ τοῦ ἀσματικοῦ τυπικοῦ καὶ λει-
τουργεῖ ὅπως ἀκριβῶς καὶ αὐτὴ στὴ στιχολογία τῶν
ἐννέα (ὀκτώ) ὠδῶν καὶ τῶν τροπαρίων τους, τῶν κα-
νόνων, κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὀρθρου. Δὲν εἶναι τοῦ
παρόντος νὰ ἐξετάσουμε ἂν ὁ ὅρος «καταβασία» ἀφο-
ρᾷ στὸν τρόπο τῆς ψαλμωδίας, κατὰ τὴν κοινὴς κρα-
τοῦσα ἐρμηνεία— ὅτι δηλαδὴ κατέβαιναν οἱ χοροὶ στὸ
μέσον τοῦ ναοῦ καὶ τὴν ἔψαλλαν ἀπὸ κοινῶ ἐντονώ-
τερα, ὅπως τὴν περισὴ ἢ τὸ «Δύναμις» τοῦ τρισαγίου—
ἢ ἂν εἶναι ὅρος ταυτόσημος πρὸς τὸν ὄρο «εἴρμος»,
ὅπως τὸν θέλει ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενε-
κός («διὰ τὸ καταβιβάζεσθαι πρὸς αὐτὴν τὰ λοιπὰ
[τροπάρια]» Ἐξήγησις ἐκκλ. ἀκολουθίας) καὶ ὅπως
φαίνεται νὰ ὑπονοεῖται ἀπὸ ὀρισμένους ἀρχαίους τυπι-
κὲς διατάξεις («καὶ πάλιν λέγονται αἱ καταβασίαι
[δηλαδὴ οἱ εἴρμοι]»). Ἄς σημειώσουμε μόνου πῶς γιὰ
τὸν ἴδιο λόγο «καταβασίες» ἀποκαλοῦνται στὰ χειρό-
γραφα καὶ τὰ ἀπολυτίκια καὶ τὰ τροπάρια τῶν ὠρῶν.
Ἐμὰς ἐδῶ μὰς ἐνδιαφέρει μόνου ὅτι τὶς καταβασίες
τὶς ἔψαλλαν καὶ οἱ δύο χοροὶ μαζί, φυσικὰ πιὸ ἐντο-
να καὶ πιὸ πανηγυρικὰ, ὡς κατακλείδα τῆς στιχολο-
γίας κάθε μιᾶς ὠδῆς. Τὸ φυσικώτερο, κατὰ τὸ πρό-
τυπο μάλιστα τῆς περισῆς, ἦταν νὰ ψάλλεται ὁ εἴρ-
μος τοῦ κανόνου ποῦ ψαλλόταν, καὶ μάλιστα τοῦ τε-
λευταίου κανόνου, ἂν οἱ κανόνες ἦσαν περισσότεροι
ἀπὸ ἕναν. Στὰ ἀρχαία Τυπικά, ὅταν δὲν γίνεται λό-
γος περὶ καταβασιῶν, σημαίνει ὅχι ὅτι δὲν ὑπῆρχαν
καταβασίες, ἀλλὰ ὅτι ἦταν αὐτονόητο πῶς στὸ τέλος
κάθε ὠδῆς ἐπαναλαμβανόνταν ὁ εἴρμος τῆς. Αὐτὸ ἰ-
σχύει καὶ σήμερα, στὶς περισσότερες τουλάχιστον πε-
ριπτώσεις.

(Συνεχίζεται)

Μιχαὴλ Γαλανοῦ

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφοροῦν ἤδη οἱ 4 πρῶτοι τόμοι ἀπὸ τὸ
μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀ-
ληθινὸ θησαύρισμα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδο-
ση τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἔνα βιβλίον γενικοῦ... ἐνδιαφέροντος

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ «Ποιμαντικὴ Βιβλιοθήκη», πού ἀρχίσαμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος, συνιστᾷ καὶ τὴν «Ἰδανικὴ Βιβλιοθήκη»¹ γιὰ τὸν τομέα τῆς «Πνευματικῆς Γεωγραφίας», ἐντούτοις ἀποτελεῖ ἕνα χρήσιμο βιβλιογραφικὸ ὄδηγὸ στὸν δαίδαλον τῶν δημοσιευμάτων τοῦ εἴδους. Πάντοτε βέβαια ὑπάρχει ἡ δυνατότητα προσθηκῶν καὶ ἀφαιρέσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπαγωγή σὲ διαφορετικὲς κατηγορίες, βιβλίων πού ἔχουν ἤδη ἐκδοθεῖ.

Γιὰ παράδειγμα, βιβλία πού δὲν ἐμπίπτουν ἀκριβῶς στὶς κατηγορίες τῶν Κειμένων, τῶν Μελετῶν καὶ τῶν Βιογραφιῶν, ἀλλὰ πού πολλὲς φορές περιλαμβάνουν καὶ τέτοια στοιχεῖα ἢ βιβλία πού παρουσιάζουν ἕνα γενικότερο ἐνδιαφέρον σὲ σχέση μὲ τὸν τομέα πού ἐρευνοῦμε, μποροῦν νὰ ὑπαχθῶν στὴν κατηγορίαν Γενικά. Ἔναντι τέτοιου συμπληρωματικοῦ καταλόγου σκοπεύουμε νὰ δημοσιεύσουμε σὲ προσεχὲς τεῦχος. Στὶς προθέσεις μας ἄλλωστε περιλαμβάνεται καὶ ἡ δημοσίευση ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ ἐνὸς ἐτήσιου «βιβλιογραφικοῦ καὶ ἀρθρογραφικοῦ δελτίου» πνευματικῆς γεωγραφίας.

Στὴν κατηγορίαν τῶν «γενικῶν» μνημονεύουμε ὡς μικρὴ πρόγευση τὸ βιβλίον τῆς Τατιάνας Γκορτίτσεβα, «Εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ μιλάς γιὰ τὸ Θεό»². Τὸ βιβλίον εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον, γραμμικὸ μὲ τὸν ζωντανὸ τρόπο πού ξέρει ν' ἀφηγητῆται τὶς ἐμπειρίες τῆς ἡ ὀρθόδοξη ἀδελφῆ μας, ἐκλεκτῆ ἐκπρόσωπος τῆς ρωσικῆς Ὀρθοδοξίας, πού ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε γιορτάζει ἐφέτος τὰ χίλια χρόνια τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς.

Ἡ συγκεκριμένη αὐτὴ μαρτυρία τῆς συγγραφέως μαζί μὲ τὶς ἄλλες συγγραφές τῆς ἀποτελεῖ μία ἰδιάζουσα προσέγγιση στὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία «πολεμουμένη νικᾷ»:

«Τοιοῦτον ἔχει μέγεθος ἡ Ἐκκλησία: πολεμουμένη νικᾷ: ἐπιβουλεύουμένη περιγίνεται: ὕδρι-

ζομένη, λαμπρότερα καθίσταται: δέχεται τραύματα, καὶ οὐ καταπίπτει ὑπὸ τῶν ἐλκῶν: κλυδωνίζεται, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται: χερμάζεται, ἀλλὰ ναυάγιον οὐχ ὑπομένει: παλαίει, ἀλλ' οὐχ ἡττάται: πυκτεύει, ἀλλ' οὐ νικάται.» (Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς Εὐτρόπιον 2, α' PG 52, 397 - 398).

Ἔνα κεφάλαιον «Πνευματικῆς Γεωγραφίας»

Τὸ βιβλίον τῆς, ὅμως, αὐτὸ συνιστᾷ ἐπίσης μὴ ἰδιότυπη προσέγγιση στὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἔτσι ὅπως ὀδηγεῖται ὑπὸ τὴν σοφὴ καὶ διακριτι-

² Ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου.

κή καθοδήγηση ενός Πνευματικού μέσα στην Ἐκκλησία, νά θρεῖ τήν ἀκεραιότητά του.

Οἱ μαρτυρίες της πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση δικαιολογοῦν πλήρως τὴν ἔνταξη αὐτοῦ τοῦ βιβλίου σὲ ἕναν βιβλιογραφικὸ ὁδηγὸ «Πνευματικῆς Γεωγραφίας». Μᾶς μιλάει γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση πού τελεσιουργεῖται στὴ σημερινή Ρωσία μὲ τὴν βοήθεια τῶν στάρετς τῶν μοναστηριῶν καὶ μερικῶν ἱερέων ἐνοριῶν.

«Δὲν ἔχουν ὅλοι οἱ πιστοὶ ἀπὸ ἕναν πνευματικὸ πατέρα διότι ὑπάρχει ἔλλειψη ἱερέων, ἀλλὰ κάθε ὀρθόδοξος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσει ἕναν» (σ. 42). Γνωρίζουμε ἐξάλλου τί δυσκολίες συνεπάγεται ἡ ἀποδοχή τῆς πνευματικῆς πατρότητος γιὰ ἕναν ἱερέα: ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἐνορία του, σύλληψη, φυλάκιση, μὲ συνέπεια ἡ οἰκογένειά του νὰ μείνει χωρὶς μέσα ἐπιδιώσεως (σ. 42 - 43).

«Πρέπει νὰ ὑπάρξει εἰδικὴ χάρις σταλμένη ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ ἀποφασίσει ὁ ἱερέας νὰ διαλέξει τὴν ὁδὸ τοῦ μαρτυρίου. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο δὲν σκανδαλιζόμαστε ἀπὸ τὴν ἐπιφυλακτικότητα μερικῶν ἱερέων. Ἐμεῖς δὲν ἤμασταν ἄξιοι γιὰ μιὰ πνευματικὴ καθοδήγηση» (σ. 43).

Ὁ Θεός, ὅμως, δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Τατιάνα Γκορίτσεβα περιγράφει τὸ βράδυ πού συνάντησε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν πνευματικὸ της (σ. 43 - 44). Ἀφιερώνει μάλιστα σ' αὐτὸν ὀλόκληρο κεφάλαιο πού τὸ ἐπιγράφει «Ὁ παπα - Λεωνίδα» (σ. 41 - 47).

Δὲν ἀρκεῖται μόνο σ' αὐτόν. Σκιαγραφεῖ μιὰ ὀλόκληρη πινακοθήκη ἱερέων, μοναχῶν καὶ στάρετς καθ' ὁδὸν καὶ ὅταν πιά φθάνει στὸ μοναστήρι Πετσόρι (Πέτσχορου) κοντὰ στὸ Πσκόβ. Στὸ κεφάλαιο «Μιὰ μέρα σ' ἕνα μοναστήρι» (σ. 79 - 102) περιγράφονται οἱ μορφὲς πολλῶν πατέρων καὶ πολλὰ ποιμαντικὰ στιγμιότυπα. Ἡ ἀνάγνωση αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου σὲ καθηλώνει μὲ τίς ἐναλλαγὲς ποιμένων καὶ ποιμαινομένων. Μεταφέρουμε ἕνα σ χ ό λ ι ο τῆς συγγραφῆς ἀπὸ τίς σ. 95 - 96.

«Οἱ στάρετς εἶναι πραγματικοὶ ἰατροί. Δὲν προφέρουν ποτὲ μάταια λόγια στοργικά, δίνουν ἕνα φάρμακο, συχνὰ πικρὸ, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεσματικὸ. Κανένας δὲν φεύγει ἀπὸ ἕναν στάρετς, μὲ ἀπελπισία, οὔτε μὲ θλίψη. Φεύγει ἀπὸ κοντὰ του παρηγορημένος, μ' ἕνα ἀκτινοβόλο καὶ ξανανοιωμένο πρόσωπο.

»Δὲν εἶναι μόνον ἡ πνευματικὴ σοφία πού ἐπιδρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς τους, ἡ δύναμη τῆς θετικῆς καὶ ἄμεσης ἀγάπης πού γίνεται αἰσθητὴ ἀμέ-

σως ἀπὸ τὸν καθένα, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη πού τοὺς δίνει ὁ λαός. Χιλιάδες ἄνθρωποι στὴν Ρωσία ζοῦν μὲ τὴν ἀνάμνηση τῆς συνομιλίας τους μ' ἕναν στάρετς καὶ μὲ τίς συμβουλὲς πού τοὺς ἔδωσε. Ὁ στάρετς εἶναι μιὰ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμα καὶ μιὰ φορὰ νὰ νὰ τὸν δεῖ κανεὶς, καταλαβαίνει ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσει ὅπως πρὶν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ θὰ ἐκτιμᾶται σὲ σχέση μ' αὐτὴ τὴν ὁμορφιά, μ' αὐτὸ τὸ φῶς τῆς χάριτος. Ἡ ἀγιότητα στοὺς στάρετς, γίνεται μιὰ ἀπαίτηση κι ἕνα κάλεσμα».

Ὁ καθεδρικός ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴν Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σεργίου τοῦ Ραντονέξ κατὰ τὸν ἑορτασμὸ πέρουσι τῶν 650 χρόνων ἀπὸ τὴν ἔδρυσή της. Ἐδῶ θὰ συνέλθει ἐφέτος ἡ σύνοδος τῆς ρωσικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὴν εὐκαιρία συμπληρώσεως 1000 χρόνων ἀπὸ τὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν Ρώσων.

Σωτηρίας κεφάλαιον

Ἄλλ' ἐκεῖνο πού κάνει ἐντύπωση εἶναι ἡ μεταβολὴ πού ἐπέρχεται μετὰ ἀπὸ μιὰ τέτοια συνάντηση.

«Μετὰ ἀπὸ κάθε συνομιλία μὲ τὸν πνευματικὸ μας, ἀλλάζαμε. Οἱ ἀπότομοι καὶ νευρικοὶ ἄνθρωποι γινόντουσαν ἀνοικτοὶ καὶ γλυκεῖς· οἱ χαλαροὶ δραστηριοποιούτο. Μαθαίναμε τὴν ἔγνοια τοῦ μέτρου. Γινόμασταν ὁμορφοὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε. Οἱ προσπάθειες τοῦ παπα - Λεωνίδα εἶχαν γιὰ σκοπὸ νὰ κάνουν, ἐμᾶς τοὺς χαοτικούς καὶ παραμορφωμένους ἀνθρώπους, μιὰ τέλεια εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἦθελε νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ γίνουμε πρόσωπα» (σ. 47).

Εἶναι τόσο ἐντυπωσιασμένη ἀπ' αὐτὴ τὴν μακρὰ δημιουργικὴ διεργασία —ἀπὸ τὸ χάος στὸ πρόσωπο—, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖται μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Πνευματικοῦ, ὥστε νὰ μὴ χάνει εὐκαιρία πού νὰ μὴ τὴν ἐπαναλαμβάνει. Ἴδου πῶς, στὸ προηγούμενο βιβλίο της, «Πῶς ὄρηκα τὸ Θεὸ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσι», διατυπώνει τὴν ἐμπειρία της.

»Ἀπὸ μᾶς τοὺς αὐτάρεσκους καὶ ἀπειθάρχητους Μποέμ, ἔφτιαξε γνήσιους ἐκκλησιαστικούς τύπους. Εἰ-

χε ένα μεγάλο χάρισμα: Νά βλέπει την ιδανική εικόνα του κάθε ανθρώπου, ως πούμε το 'θείο άρχέτυπο', το υπαρξιακό του 'μοντέλο' όπως λένε οι υπαρξιστές. Κι ένα ακόμη μεγαλύτερο χάρισμα είχε, την ικανότητα δηλαδή να κατεργάζεται υπομονετικά, γεμάτος αγάπη και σοφία, τόν άνθρωπο σύμφωνα μ' αυτό το άρχέτυπο, όπως ένας γλύπτης φτιάχνει, με βάση το μοντέλο του, το άγαλμα, βγάζοντάς το μέσα από την άμορφη μάζα του λίθου»³.

Ό πειρασμός είναι μεγάλος να έπεκταθούμε σε έκτε-
νέστερα άποσπάσματα. Αφήνουμε στους άναγνώστες
μας την έπιθυμία για μιá ολοκληρωμένη ανάγνωση
του βιβλίου που παρουσιάζουμε. Ός τελευταίο σημείο
θα θέλαμε άπλως να έπισημάσουμε την έντύπωση που
άποκόμισε ή Τατιάνα Γκορίτσεβα κατά την διάρκεια
της πρώτης της συνομιλίας με τόν πνευματικό της πα-
τέρα Λεωνίδα.

«Κατάλαβα (γράφει) τί πάει να πεί ιερέας. Είδα
έναν άνθρωπο ικανόν να στραφεί προς τόν άλλο με όλο
του τόν έαυτό, με όλη του την ψυχή, όχι με τή μισή.
Συνάντησα έναν άνθρωπο που ένδιαφερόταν για μένα
και όχι για τούς ρόλους που έπαιξα στη ζωή, ούτε για
την αντίληψη που είχα για τή ζωή, αλλά για τόν έσω-
τερικό μου έαυτό που πάντα έκρυβα, νομίζοντας ότι
κανένας δέν ένδιαφερόταν γι' αυτόν. "Ήμασταν συνηθι-
σμένοι, στις διανοουμενίστικες συζητήσεις μας, να κά-
νουμε κριτική όχι μόνον τών βιβλίων και τών γεγονό-
των, αλλά και τών ανθρώπων. Ό παπα - Λεωνίδας,
αντίθετα, δέν έκρινε ποτέ κανέναν, ούτε έμενε ποτέ
άδιάφορος, μιλούσε για τούς άλλους σαν να ήταν δικά
του παιδιά, αλλά χωρίς τόν συναισθηματισμό και την
τύφλωση τών γονέων. (...) Γρήγορα κατάλαβα ότι είχε
τό χάρισμα της διακρίσεως. Με μιá μικρή λεπτομέρεια,
με έναν λανθασμένο τονισμό κατόρθωνε να άνασυνθέ-
τει την άρρώστεια στο σύνολό της. Μας θεράπευσε με
ύπομονή, σιγά - σιγά, σχεδόν άνεπαίσθητα» (σ. 44 - 45).

Ειδικότερο ένδιαφέρον

Νομίζουμε, ότι τό βιβλίο αυτό γ ε ν ι κ ο ύ έν-
διαφέροντος όπως τό χαρακτηρίσαμε, παρουσιάζει ένα
ε ι δ ι κ ό τ ε ρ ο ένδιαφέρον ως μαρτυρία ένός λαϊ-
κού για τις λεπτότατες σχέσεις που μπορεί να άναπτυ-
χθούν ανάμεσα σ' έναν πιστό και τόν πνευματικό του
πατέρα. Αυτή ή σχέση, θα έπιτρέψει να φανερωθούν
τά χαρίσματα του Άγίου Πνεύματος, που θα οδηγή-
σουν στην άνάπλαση καά μεταμόρφωση του ανθρώπι-
νου προσώπου.

Θά πρέπει να δοξάσουμε τόν Θεό, ό Όποιος δέν

έγκαταλείπει ποτέ τούς ανθρώπους και στέλνει ακόμα
και κάτω από τις πιο δύσκολες και αντίξοες συνθήκες
Έκείνους που θα μάς «δηματίσουν έξω άπ' τή μεγάλη
νύχτα» (Ν. Β. Καμδύσης). Οι έποχές και οι τόποι
άλλά και οι άνθρωποι άποτελούν μιá άδιάσπαστη ένό-
τητα στο σχέδιο του Θεού. Πώς να μη θυμηθούμε την
παρότρυνση ένός τέτοιου Μεγάλου Γέροντα σε άπόκρισή
του προς τό πνευματικό του παιδί. Ό Άββάς Βαρσα-
νούφιος (χρόνος άκμής δ έκτος αιώνας), άπαντούσε
στον Ίωάννη τόν από Μηρωσάδης:

«Συ ούν άδελφέ κρατούμενος τῆ έμῆ χειρί, περι-
πάτει εις την στενήν και τεθλυμένην όδόν την άπά-
γουσαν εις ζώην αιώνιον έν Χριστῷ Ίησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν ὃ ἡ δόξα εις τούς αιώνας. Ἀμήν»⁴.

1. Πρβλ. στην «Καθημερινή» Βιβλίο, τῆς 3 Δεκεμβρίου
1987, σ. 11, τό σημείωμα τῆς Ἐλ. Κ(οτζιά), «Ἡ Ἰδανική
Βιβλιοθήκη».

2. Σε μετάφραση Μαρίας Δαγουροῦ τό βιβλίο κυκλοφόρησε
άπό τις έκδ. «Γῆνος», Ἀθήνα 1987, 122 σ.

3. Σε μετάφραση του π. Γ. Μεταλληνοῦ, Ἐπ. Καθ. στην
Θεολογική Σχολή του Π. Α., τό βιβλίο κυκλοφόρησε άπό τις
έκδ. τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐλ-
λάδος», Ἀθήνα 1984, σ. 70-71. Σε μετάφραση του ἴδιου κυ-
κλοφορεῖ άπό τις έκδ. «Ἀκρίτας» τό τρίτο βιβλίο τῆς συγγρα-
φέως, «Ἡ τ ρ έ λ λ α ν ά ε ἴ σ α ι Χ ρ ι σ τ ι α ν ό ς,
Ἡ παραφροσύνη τῆς πίστες και ἡ άφροσύνη τῆς άθεΐας. Ἀπό-
σπασμα του βιβλίου δημοσιεύτηκε στην «Χριστιανική» (Πέμ-
πτη 25 Φεβρουαρίου 1988, σ. 6-7).

4. Ἀπόκρισις λα', Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Β β λ ο ς
Ψ υ χ ω φ ε λ ε σ τ ά τ η Βαρσανουφίου και Ίωάννου, Θεο-
σαλονική, Έκδ. Β. Ρηγοπούλου, 1984, σ. 476.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

★ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ

★ ΓΙΑ ΤΟ 666

★ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

Ἔργο που χαρακτηρίζεται για τήν καυτή
έπικαιρότητά του. Δίνει άπαντήσεις στα τρία
καίρια έρωτήματα που άπασχολοῦν όλους, άνε-
ξαρτήτως τοποθετήσεων και βαθμοῦ θρησκευ-
τικότητας.

Ἐνημερώνει και οικοδομεῖ.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο δδ. Δραγατσά-
νιου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιού 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ.
7228.008.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ συγγραμμοθεῖσα παρὰ τῶν ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, ἐπιμ. Ἐπισκόπου Κορίνθου Μακαρίου Νοταρᾶ καὶ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Ἀθήναι, ἐκδ. «Ἀστὴρ», Τ. Α', 1972, 334 σ. Τ. Β', 1975, 320 σ. Τ. Γ', 1976, 359 σ. Τ. Δ', 1976, 385 σ. Τ. Ε', 1976, 392 σ.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ, μτφρ. Ἄντ. Γ. Γαλιτή, Εἰσαγωγή, σχόλια Θεοκλήτου Μοναχοῦ Διονυσίου, ἐπιμ. Ἰγνατίου Σακαλῆ, Θεσσαλονίκη, ἐκδ. «Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας», Τ. Α', 1984, 371 σ. Τ. Β', 1985, 361 σ. Τ. Γ', 1986, 333 σ. Τ. Δ', 1987, 381 σ.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, Πατερικαὶ Ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» Ε.Π.Ε.

1. **ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ** Γερόντων, Εἰσ., κείμεν., μτφρ., σχόλια Παναγιώτου Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1978, 782 σ.

2. **ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΟΣΧΟΣ**, Πνευματικὸς λειμῶν, εἰσαγωγή, κείμενο, μτφρ., σχόλια Χρήστου Μήτσιου, Θεσσαλονίκη 1987, 511 σ.

3. **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ**, 1. Περὶ Θεῶν Ὀνομάτων. 2. Περὶ τῆς Οὐρανίας Ἱεραρχίας. 3. Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Θεολογίας. 4. Περὶ Μυστικῆς Θεολογίας. 5. Ἐπιστολές. Εἰσαγωγή, κείμενο, μτφρ., σχόλια Παν. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1986, 586 σ.

5. **ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΤΗΣ**, Βίος Ἁγίων, Εἰσαγωγή, κείμεν., μτφρ., σχόλια Αἰκατ. Γκόλτσου, Θεσσαλονίκη 1987, 582 σ.

7. **ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ**, Ὅμιλεις πνευματικῆς 50, εἰσαγωγή, κείμεν., μτφρ., σχόλια Νικήτα Τσιμοσιῆ, Θεσσαλονίκη 1985, 684 σ.

9. **ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΦΩΤΙΚΗΣ**, Κεφάλαια γνωστικά,

Λόγος στὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου, Ὁράσεις, Ἐρωταποκρίσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ. Κεφάλαια παρακλητικὰ 100. Εἰσαγωγή, κείμεν., μτφρ., σχόλια Αἰκ. Γκόλτσου, Θεσσαλονίκη 1986, 519 σ.

12. 1. **ΑΒΒΑΣ ΗΣΑΪΑΣ**. Ἀσκητικοὶ λόγοι.

2. **ΑΒΒΑΣ ΖΩΣΙΜΑΣ**. Κεφάλαια ὠφέλιμα.

3. **ΑΒΒΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ**. Πραγματεῖαι καὶ ἐπιστολαί. Κείμεν., μτφρ., σχόλια Παν. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1981, 673 σ.

14. **ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ**. Μυσταγωγία. Κεφάλαια περὶ ἀγάπης. Λόγος ἀσκητικὸς. Κεφάλαια Θεολογικά. Εἰσαγωγή, Παν. Χρήστου, μτφρ., σχόλια Ἰγν. Σακαλῆ - Ἐλευθ. Μερετάνη, Θεσσαλονίκη 1985, 599 σ.

19Α. **ΣΥΜΕΩΝ Ο ΝΕΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ**. Βίος τοῦ Συμεῶν ὑπὸ ΝΙΚΗΤΑ ΣΤΗΘΑΤΟΥ. Κεφάλαια. Εὐχαριστία. Εἰσαγωγή, κείμεν., σχόλια μτφρ. Παν. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1983, 636 σ.

22. **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΒΑΣΙΑΑΣ**. Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, Εἰσαγωγή, κείμεν., σχόλια, μτφρ. Παν. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1979, 692 σ.

ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΣ, ἦτοι Συναγωγή τῶν θεοφθόγων ρημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν θεοφόρων καὶ ἁγίων Πατέρων παρὰ Παύλου Μοναχοῦ τοῦ Εὐεργετινοῦ ἐπικαλουμένου, Ἀθήναι, ἐκδ. Ματθαίου Λαγγῆ, Τ. Α', 1983⁶, 712 σ. Τ. Β', 1985⁶, 621 σ. Τ. Γ', 1985⁶, 663 σ. Τ. Δ', 1985⁶, 677 σ.

ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ. Ἦτοι ἀποφθέγματα Ἁγίων Γερόντων. Εἰσαγωγή Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσίου. Πρόλογος, κείμενον, γλωσσάριον, σχόλια, Εὐρετήριο Θεμάτων ὑπὸ Π. Β. Πάσχου, Ἀθήναι, ἐκδ. «Ἀστὴρ», 1981³, 166 σ.

(Συνεχίζεται)

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

12) Ἡ ἀδιαιλλοξία τοῦ προεδρείου.

Οἱ ἀληθινές διαθέσεις τῶν ποικιλιών θρησκευτικῶν καὶ παραθρησκευτικῶν ομάδων ποὺ δραστηριοποιούνται στὴ χώρα μας, ἀπέναντι στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία καὶ στὴ δική της φωνή, πάλιν σὲ βασικά θέματα, ὅπως τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀποκαλύφθηκε στὴ διάρκεια τῆς συζητήσεως κατὰ τίς «Ἡμερίδες» στὶς ὁποῖες ἀναφερθήκαμε.

Θὰ περίμενε κανεὶς οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν στὴ χώρα μας (ἡγετικά στελέχη καὶ νομικοὶ τῶν σύμβουλοι) νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐναντίον τοῦ προεδρείου, ποὺ ἐνῶ ἔργο του ἦταν νὰ διευθύνῃ ἀπλῶς τὴ συζήτησι, ἐπενέβη καὶ μὲ δίκαιο τρόπο (μὲ πολὺ ὑψωμένο τόνο) διέκοψε Ὁρθόδοξο κληρικὸ γιὰ μόνον τὸ λόγο ὅτι ἡ ἀποψὶ του περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας δὲν ἦταν σὲ ἀρμονία μὲ τὴν ἀποψὶ ποὺ ζητοῦσε νὰ ἐπιβάλῃ.

Ἄς δοῦμε τὴ συνέχεια τῶν «γεγονότων» μετὰ τὴν παρέμβασι τοῦ προεδρείου καὶ τὴ διακοπὴ τοῦ ὁμιλητοῦ (= Α):

Α.: Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἀποδείξω γιὰτί τὰ λέω αὐτά· μὲ θάσι αὐτὸ τὸ «μοτίβο», δηλαδὴ μὲ τὸ σκεπτικὸ πῶς ἡ ἰδεολογία τῶν ἐν λόγῳ ομάδων εἶναι ἡ μόνη «δικαίη» ὑπόθεσι καὶ δὲν πρέπει νὰ διστάσουν νὰ προκαλέσουν ἀκόμη καὶ «πόνον» γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν κάθε ἀντίθετη ἰδεολογία, «ἔρχονται νὰ καταπιέσουν παράφορα τίς δικές μας θρησκευτικὰς συνειδήσεις. Οἱ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῦ» λέγε, ἐπὶ παραδείγματι: ὅτιδὴποτε κάνει ἡ ὀργάνωσι εἶναι γιὰ τὸ καλὸ μας, καὶ προχωροῦν· καὶ τώρα θὰ καταλάβετε γιὰτί τὰ λέω αὐτά...» (γιὰ τὴν παραβίασι τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀπὸ μέρους τῆς βορειοαμερικανικῆς ἐταιρίας Σκοπιὰ δλ. βιβλία μας: «Φραγμοὶ στὴ δραστηριότητα τῆς Σκοπιᾶς — Μεσαίωνας ἢ προστασία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως;», «Διάλογος μὲ τὴν ἐταιρία Σκοπιᾶ», «Πίσω ἀπὸ τὸ προσωπεῖο τῆς Σκοπιᾶς» καὶ «Ἡ λατρεία τῆς Σκοπιᾶς» — ὑπὸ ἔκδοσι).

Στὸ σημεῖο αὐτό, ποὺ ἦταν τὸ πλέον βασικόν, γιὰτί ἀνακοίνωσα πῶς θὰ ἐξηγήσω ποιά σχέσι ἔχουν τὰ λε-

χθέντα μὲ τὸ γενικὸ θέμα «Θρησκευτικὴ ἐλευθερία», τὸ προεδρεῖο μὲ διέκοψε καὶ μὲ ἔντονη φωνή:

Π.: Ὅχι..., νομίζω ὅτι θὰ σᾶς ἀφαιρέσω τὸ λόγο, διότι μπήκατε σὲ διδασκαλίεσ· δὲ μ' ἐνδιαφέρουν...

Α.: Μά...

Π.: Σᾶς εἶπα ὅτι...

Α.: Ὅταν δὲν ἔχουν..., κυρία Μ., συγγνώμη, ὅταν...».

Π.: Σᾶς εἶπα, παρακαλῶ...!».

Κατεγγόνησα ὅτι τὸ περιβάλλον ἦταν περισσότερο ἐχθρικὸ ἀπὸ ὅ,τι μπορούσα νὰ φαντασθῶ καὶ ἀπεφάσισα νὰ δώσω τὴ μαρτυρία μου, ἔστω καὶ μὲ ὑψωμένο τόνο φωνῆς. Συνειδητὰ προσπάθησα νὰ ἀναγκάσω τὸ προεδρεῖο νὰ θελήσῃ νὰ ἀκουσθῇ ἢ ἀποψὶ μου ἢ νὰ ἀποδληθῶ βιαίως ἀπὸ τὴν αἴθουσα, γιὰ νὰ δοθῇ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ μαρτυρία.

Α.: Ὅταν ἐμένα μὲ καθορίζῃ ὁ ἄλλος λόγῳ τῆς θρησκευτικῆς μου συνειδήσεως ὅτι εἶμαι ἄνομος καὶ ὁ Θεὸς (λέγει), θὰ καταστρέψῃ τοὺς ἄνομους χάριν ἐκείνων ποὺ θέλουν νὰ κάνουν τὸ ὀρθὸ καὶ αὐτὸ τὸ καθορίζει ἡ ὀργάνωσι (δλ. ὑπὸ ἔκδοσι βιβλίου μας «Ἡ λατρεία τῆς Σκοπιᾶς») ... συνθλίβει τὴ θρησκευτικὴ μου συνείδησι, ἐπειθαίνει στὴν προσωπικότητά μου καὶ μοῦ χαλάει τὴν ἐσωτερικὴ γαλήνη· αὐτὸ εἶναι παραβίασι τῆς δικῆς μου προσωπικῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως· γι' αὐτὸ τὸ λόγο... ἢ ὅταν ἐπὶ παραδείγματι οἱ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῦ» διακηρύσσουν...

Π.: (εἰρωνικά): Τόσο ἀδύνατη εἶναι ἡ θρησκευτικὴ σας συνείδησι; (Χλευαστικὰ γέλια καὶ παραταταμένα χειροκροτήματα ἀπὸ μέρους τοῦ ἑτεροδόξου ἀκροατηρίου).

Α.: Ὅταν λέγω τῆς δικῆς μου...

Π.: (διακόπτοντας μὲ εἰρωνεία): Ἐπὶ τῷ ἀκούσῃ ὅποιασδήποτε ἄλλης διδασκαλίας ἐσεῖς πάθατε ἀδυναμία...

Α.: Δὲν ἐννοῶ τὴ δική μου προσωπικὴ συνείδησι...

Π.: (διακόπτοντας): Μὰ ὅποιοῦδήποτε...

Α.: Ἐννοῶ τὴν προσωπικὴ συνείδησι ὅποιοῦδήποτε

χριστιανού, είτε ευαγγελικού, (είτε ορθοδόξου), είτε οίουδήποτε. Δέν δίδω τό δικαίωμα ἐγώ, καί νομίζω ὅτι ὁ νόμος μέ προστατεύει, δημόσια νά μέ ἀποκαλοῦν: «φίλαυτο, φιλάργυρο, ἀλαζόνα, ὑπερήφανο, βλάσφημο, ἀνόσιο, ἄστοργο, ἄσπονδο, διάβολο, ἀκρατή, ἀνήμερο...» (βλ. «Φῶς», τόμος Α΄ ἐκδ. Σκοπιᾶς 1930, σ. 126).

Π.: Μέ συγχωρεῖτε, ἀλλά ὅσα εἶπε ὁ Χριστός κατὰ τῶν Γραμματέων καί τῶν Φαρισαίων εἶναι χειρότερα!

Στό σημεῖο αὐτό τό ἀκροατήριο ξέσπασε σέ παρατεταμένα χειροκροτήματα.

Τό προεδρεῖο, δηλαδή, μέ ἓνα τόνο πού πρόδιδε «πεποίθησι», στή θέσι τοῦ Χριστοῦ τοποθέτησε μιᾶ ξένη ἑταιρία (τήν ἑταιρία Σκοπιᾶ τοῦ Μπροϋκλιν), πού ἀπειλεῖ μέ «σφαγή» ἐκείνους πού θά τολμήσουν νά τῆς ἀρνηθοῦν τήν ἀπόλυτη ὑποταγή, καί στή θέσι τῶν Γραμματέων καί Φαρισαίων τοὺς κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας

μας, πού τοὺς ἀξίζουν χειρότεροι χαρακτηρισμοί! Αὐτά ἐλέχθησαν ἀπό τό προεδρεῖο σέ συνέδριο μέ θέμα τή «θρησκευτική ἐλευθερία», ἐπειδὴ κάποιος κληρικός ἐτόλμησε νά ἀμυνθῆ ἀπέναντι στήν ξένη ἀπειλή.

Ἐκεῖνο ὅμως πού ἦταν ἀνατριχιαστικό ἦσαν τὰ χειροκροτήματα τοῦ ἀκροατηρίου. Δέν ἀναφερόμαστε ἐδῶ στά ἡγετικά στελέχη καί σέ τυχόν νομικούς συμβούλους τῶν χιλιαστῶν, πού βρίσκονταν στήν αἴθουσα, ἀλλά κυρίως στίς «χριστιανικές» ἐκεῖνες ομάδες πού στό ἐπίπεδο τοῦ ἐπισήμου «οἰκουμενικοῦ διαλόγου» ἐκφράζονται μέ «σεβασμό» πρὸς τήν Ἐκκλησία μας. Σ' ἐκείνη τή συνάντησι κανεῖς δέν διαμαρτυρήθηκε καί πολλοὶ χειροκρότησαν τοὺς χλευαστές, νομίζοντας πῶς ἔτσι ταπεινώνουν τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία!

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς τό προεδρεῖο μιλώντας γιά «θρησκευτική ἐλευθερία» ἔδειξε ἀδιαλλαξία καί ἔλλειψι ἀνοχῆς καί αὐτό τό ἀτόπημα τό μιμήθηκαν οἱ «ἀδελφοὶ ἑτερόδοξοι».

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπό τὴν σελίδα 86)

των»⁶⁷, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ζῶσα καί ὁ Παράκλητος συνεχίζει νά τελετουργῇ, νά φωτίζῃ καί νά ἀγιάζῃ πάντα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος γίνεται συνειδητὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας. Τό στόμα τοῦ μακαρίου Παύλου, ὁ Ἴερὸς Χρυσόστομος εἰς περίφημον ὁμιλίαν του εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν, τὴν ὁποῖαν εὐστοχώτατα ὀνομάζει κορυφήν τῶν ἀγαθῶν καί κορωνίδα τῶν ἑορτῶν καί πραγματοποιήσιν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Κυρίου⁶⁸, γράφει, καθὼς λοιπὸν εἶπεν ὁ Χριστός διὰ τὸν ἑαυτὸν Του, ὅτι «Ἴδού ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»⁶⁹ καί ἔτσι δυνάμεθα διαρκῶς νά ἐορτάζωμεν τὰ Θεοφάνια, τὸ ἴδιον εἶπε καί διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι εὐρίσκειται αἰωνίως μεταξὺ ἡμῶν καί συνεπῶς δυνάμεθα αἰωνίως νά ἐορτάζωμεν τὴν Πεντηκοστήν: «Ὡσπερ οὖν ὁ Χριστός εἶπε περὶ ἑαυτοῦ ὅτι Ἴδού ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καί δυνάμεθα

ἀεὶ τὰ ἐπιφάνια ἐπιτελεῖν οὕτω καί περὶ τοῦ Πνεύματος εἶπεν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα μεθ' ὑμῶν ἔστι, καί δυνάμεθα ἀεὶ πεντηκοστήν ἐπιτελεῖν.»⁷⁰ Ἐπομένως πᾶς ἄνθρωπος πάσης ἐποχῆς δύναται, ἐὰν δεδαίως θελήσῃ, νά γείνη φῶς τοῦ κόσμου, ἀρκεῖ νά πιστεῦῃ σταθερῶς εἰς τὸν Κύριον, ὅτε καί θά ἐνισχύηται εἰς τὸν σκληρὸν καί ἐμποδόμενον ἀγῶνα κατὰ τῆς ψυχοφθόρου ἁμαρτίας. Οὗτος ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νά ζῆ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συνεχῶς ἀγωνιζόμενος γενναίως κατὰ τῶν ποικιλιῶν ἑθρῶν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του, διότι, ὡς σαφῶς διδάσκει ἡ θεόπνευστος Ἁγία Γραφή καί οἱ θεοφόροι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, μόνον τοιουτοτρόπως δύναται νά σώσῃ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν του καί προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἠθικῆς σήψεως καί καταπτώσεως, ἀλλ' ὡσαύτως πρέπει νά ζῆ ὑπὲρ τὸν κόσμον καί εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κόσμου ὡς φῶς ἐν ὑψηλῷ τόπῳ φωτίζον μακρὰν καί εὐρέως. Διὰ τῆς ζωῆς του θά δείξῃ ποῖα εἶναι ἡ ἀληθὴς ζωή. Ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ὁποῖου ὁ χαρακτήρ ἀντικατοπτρίζει τοὺς Μακαρισμοὺς⁷¹ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας τοῦ Κυρίου, δέν δύναται νά μὴ ἀσκήσῃ ἐξυγιαντικὴν καί φωτιστικὴν ἐπιρροήν.

(Συνεχίζεται)

67. Ματθαίου, 22,32.

68. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν, Ὁμιλία Β', α' MPG, 50, 463: «σήμερον δὲ λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ τέλος ὑπηντήσαμεν τῶν ἀγαθῶν, εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν ἐφθάσαμεν τῶν ἑορτῶν, εἰς αὐτὸν τὸν καρπὸν παραγεγόμεθα τῆς τοῦ Κυρίου ἐπαγγελίας.»

69. Ματθαίου, 28,20.

70. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν, Ὁμιλία Α', PG., 50, 454.

71. Ματθαίου, 5, 3-12.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

Παρά τις διάφορες κρίσεις πού διέρχεται ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος, κατὰ καιρούς, ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὸ πνευματικὸ καὶ ἀναγεννητικὸ ἔργο της. Καὶ μέσα στὴν ἀσάφεια πού επικρατεῖ στὶς διάφορες ἀντιλήψεις καὶ στὶς λαθεμένες πορείες, δὲν εἶναι ἄγνωστο, ὅτι ἀγωνιᾷ νὰ προσεγγίσει τὴν ἀνθρώπινη, ἐσωτερικὴ οἰμωγὴ καὶ νὰ τῆς ἀνοίξει, νέους, διαχρονικοὺς ὀρίζοντες ἐλπίδας. Νὰ ἀποσπάσει τὴ συνείδηση ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς τυφλῆς καθημερινότητος καὶ τοὺς δογματικοὺς ἰδεολογικοὺς ἀφορισμοὺς καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσει στοὺς λειμῶνες τῆς ἀληθινῆς ἐλεύθερης σκέψης καὶ πίστης.

Στὴν προσπάθειά της αὐτή, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει σκληροὺς — κρυφοὺς καὶ φανεροὺς — ἐχθροὺς καὶ κινδύνους, πού τῆς στοιχίζουν κόπο, πόνο, θυσίες, ἀκόμα καὶ αἷμα.

Υπάρχουν ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ομάδες, κυκλώματα καὶ κέντρα, πού μοναδικὸ σκοπὸ τους ἔχουν νὰ στρεβλώνουν τὴν Ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. Νὰ παραπλανοῦν τὸ ποίμνιο. Νὰ διασπείρουν τὴ σύγχυση. Καὶ νὰ δημιουργοῦν στοὺς πιστοὺς καὶ στοὺς ἄλλους τὴν ἀμφισβήτηση καὶ τὴν ἀδιαφορία!

Ὅταν, μάλιστα, ἔρχονται κάποιες παραλείψεις ἢ λάθη στὴ δημοσιότητα, τόσο φυσικὸ σὲ ἄνθρωπινες κοινότητες, τότε εἶναι πού οἱ συγχωρδιές τῶν κυνικῶν ἀντιμαχόμενων τὴν Ἐκκλησία, ἐκστρατεύουν, μὲ κάθε μέσο ἐναντίον της, θέλοντας νὰ τὴν πλήξουν θανάσιμα!

Ὅστόσο, τὸ ξεχωριστὸ σημάδι τῶν καιρῶν, δὲ βρίσκεται ἐδῶ! Ἀλλὰ στὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, στὴν ἐποχὴ μας, ἐπιχειρεῖ ἓνα μοναδικὸ ἄλημα στὴν ἱστορία του στοὺς χώρους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς, πού τὸν κάνει νὰ νομίζει, ὅτι ἔφτασε ἢ ὦρα γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν πρὸς τολμηρῶν ὀνείρων του!

Ὁ πυρηνικὸς αἰώνας, ἡ ἰδεολογία τῆς «ἀνάπτυξης», οἱ ἰλιγγιώδεις ρυθμοὶ στὴ σφαῖρα τῆς πληροφορικῆς τὸν βεβαιώνουν πᾶς πῶς ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἱκανότητα «νὰ θέσῃ σὲ κίνηση τίς διαδικασίες πού θὰ φέρουν τὴν ἐπιθυμητὴ μεταβολὴ τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος...».

Ἡ «Μεγάλῃ Κοινωνία», βασικά, ἀσκει πάνω στὴν

ἀνθρώπινη ματαιοδοξία μιὰ ἀκατανίκητη ἔλξη, ἡ ὁποία, πέρα ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπτά σύνορα, χαρᾶς καὶ περηφάνειας, τὸν κάνει θριαμβολόγο μιᾶς μάταιης ἔπαρσης.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ὅλοι ξέρουμε, ὅτι «Ὁ ἄνθρωπος καθίσταται ἓνα ἀνεριμάτιστο, ἐγκωκεντρικὸ, κοινωνικὰ ἀπαθὲς ἄτομο, χαμένο στὴν ἀνωνυμία ἐνδὸς ἀπρόσωπου μονήρους πλήθους. Ζεῖ τὴν ἀτομικὴ μοναξιά τῆς ἀνίας ἢ τὴν συλλογικὴ μοναξιά τῆς ἐξαθλιώσεως... Εἶναι παράδοξο. Ἡ ἀναπτυξιακὴ προσπάθεια γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Μεγάλῃς Κοινωνίας ἀντὶ νὰ φέρνῃ ἐνότητα... ὀδηγεῖ στὴν χαλαρότητα τῶν σχέσεων καὶ τελικὰ στὴν κατάλυση τῆς συνοχῆς τοῦ συνόλου...».

Κι ἀκόμα, ὑπάρχει, σήμερα, μιὰ ἀβεβαιότητα, μιὰ ἔλλειψη πίστες στὸ ἐπέκεινα, μιὰ ἀπουσία ζήλου πνευματικοῦ, μιὰ θαθύτερη, σοβαρὴ ἀναταραχὴ καὶ καχεξία ψυχῶν: Δηλαδή, μιὰ σύγχυση, μιὰ διάσταση στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνα ἀδιέξοδο, πού καὶ οἱ πρὸς μετριοπαθεῖς ἀναγνωρίζουν καὶ φοβοῦνται!...

Ἡ σημερινὴ ἐποχὴ δὲν ὁμοιάζει μὲ καμμίαν ἄλλην ἐποχὴν. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς καταπληκτικῆς ἀλλαγῆς, ἓνα συνεχὲς κτύπημα κατὰ τῶν αἰσθήσεών μας. Μόλις κατορθώνουμε νὰ ἀφομοιώσωμεν ὀρισμένες ἰδέες, παύουν αὐταὶ νὰ ὑπάρχουν. Ἄλλες παίρνουν τὴν θέσιν των. Λόγω τοῦ ἐντόνου παλμοῦ τῶν ἀσύλληπτων ἀλλαγῶν πού σαρώνουν ἀπὸ κάθε ἄποψη τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργεῖται μιὰ ἀνησυχία, ἓνα αἰσθημα ἀνασφαλείας, φόβου...».

Σ' αὐτό, ἀκριδῶς, τὸ ἔσχατο σημεῖο κρίσης τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς καὶ τοῦ κόσμου, οἱ προσπάθειες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ ἀνανέωση τῶν μέσων εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ ἀνάγκη γιὰ μιὰ θαθύτερη, θεολογικὴ ἀνταπόκριση στὶς ἀλλαγές πού πραγματοποιοῦνται, ὅσο καὶ ἂν εἶναι δύσκαλες, ὡς ἐγγεῖρημα, εἶναι ἐπιτακτικές. Πρόκειται γιὰ δύσκολη, βαριά εὐθύνη, ἴσως διαφορετικὴ ἀπὸ τίς γνωστές, μὰ παραδεκτὴ, ἀναγκαῖα καὶ εὐλογημένη.

Βέβαια, πάντοτε, ὁ ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας θὰ κατευθύνεται ἐναντίον πρὸς «τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου» ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἢ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα,

ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις...» (Ἐφεσ. 6,12).

Οἱ τρόποι, οἱ μέθοδοι τοῦ ἀγώνα, ὅμως, ἔχουν, ἀναντίρρητα, ἀλλάξει πιά. «Οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν, γράφει ὁ Ν. Λούδαρις, καὶ ἀπαιτοῦν νέας μεθόδους καὶ νέα ἐπιχειρήματα, ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματα τῶν». Ἐνῶ ὁ Sir Staf. Gripps ὑποστηρίζει πὼς «Εἶναι ὑποχρέωση τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐρμηνεύει τὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ τὴ σχέση της μὲ τὰ σύγχρονα γεγονότα, μὴ πού εἶναι συχνὰ γεγονότα σκληρὰ καὶ δυσάρεστα».

Ἡ πιὸ σοβαρὴ, ὅμως, ἀπὸ ὅλες, καὶ ἴσως τραγικὴ διαπίστωση, εἶναι κείνη πού κάνει ὁ Kenneth Leech, ὁ ὁποῖος σημειώνει:

«Σήμερα, ἡ κατάσταση, εἶναι ἀρκετὰ διαφορετικὴ, ἀφοῦ δὲν ἀντιμετωπίζουμε μόνο τὴν προοπτικὴ κρατικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνὸς ἀδιόρατου ἐλέγχου πάνω στὴν ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας, πάνω στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ της ὁλοκληρία καὶ γνησιότητα».

Ἐξάλλου, πέρα ἀπὸ ἓνα κόσμο πού πολεμᾷ τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι θρῖσκονται στὸ στρατόπεδο τῶν ἀδιάφορων, τῶν ἀλλόθρησκων ἢ καὶ τῶν αἵρετικῶν, πολλὰ νέα στοιχεῖα παρουσιάζουν καὶ οἱ πραγματικὰ πιστοὶ χριστιανοί! «Ὁ πιστὸς ἔπαψε πλέον νὰ εἶναι αὐτὸς πού ξέραμε. Δὲν σταματᾷ πλέον στὰ ἐπιφανειακὰ γεγονότα, σὲ μιὰ ἀνάγνωση θρησκευτικῶν κειμένων στὴν Ἐκκλησία. Θέλει νὰ προχωρήσῃ βαθύτερα καὶ νὰ ἐρευνήσῃ». (Γιατί ἡ Ἐκκλησία διέρχεται κρίση; «Τὰ Νέα», 20.4.1970).

Σχηματικά, θὰ λέγαμε, ὅτι ὑπάρχουν διαφορὲς ὀμάδες, πού ἀνάλογα μὲ τὴ βαθμίδα πνευματικότητας πού ἔχουν, πρόσληψης, συναισθηματικῆς ἀναπαύσεως ἢ γνώσεων, ἀπαιτοῦν καὶ διαφορετικὴ, διαλεκτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅσο μάλιστα προσδεύει ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνικὴ, τόσο, παράλληλα μὲ τὴν προβολὴ τοῦ «ἱεροῦ» μέσα στὴν Ἐκκλησία, εἶναι ἀνάγκη ὁ πιστὸς ἀνθρώπος νὰ ἀκούει καὶ κάποιες θέσεις ἢ ἀπαντήσεις πάνω στὰ καυτὰ ἰδεολογικά, κοινωνικά, ἱστορικά καὶ πολιτικά προβλήματα πού τὸν ἀπασχολοῦν. Γιατί, συχνὰ, «Ἐκεῖνο πού διακυβεύεται, εἶναι ἡ κρίση ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν Ἐκκλησία, πρὸς τὸν τρόπο τῆς λειτουργίας της» καὶ ὄχι βέβαια, τὸ διαχρονικὸ, θεῖο περιεχόμενο, πού ἐπαγγέλλεται στὸ μήνυμά της.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι κάτι τὸ ἀδιαμφισβήτητο. Καὶ «Ἡ θεολογία πρέπει νὰ εἶναι δεμένη μὲ τις πρα-

γματικότητες τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἡ ποιμαντικὴ καθοδήγηση, ἐπίσης, πρέπει νὰ βασίζεται πάνω σὲ ἀκριβῆ γνώση τῆς πραγματικότητας» (Kenneth Leech).

Πῶς μπορεῖ λ.χ. ἡ Ἐκκλησία νὰ μὴν ἔχει ὑπόψη της ὅτι ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος ὑποφέρει ἀπὸ μιὰ τρομερὴ ἐξωστρέφεια; Καὶ ὅτι ἔχει ἐγκαταλείψει τὸν «ἐσωτερικὸ ἀνθρώπο» περιδινούμενος ἀπὸ ἀπειράριθμες, βασανιστικὲς διασπάσεις καὶ περισπάσεις;

«Ἡ ἐξωστρέφεια, ἡ πολυπραγμοσύνη, ὁ σκορπισμὸς στὰ ἀνθρώπινα ἀποτελοῦν τὸν χαρακτήρα τοῦ θίου τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων... Σήμερα ὅλα ἔγιναν πόλις. Δὲν ὑπάρχει ἔρημος γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε. Παντοῦ θόρυβος, πλήθος, διασύνη, τρέξιμο, συζήτηση, συναλλαγὴ, ἀγοραπωλησία, μέριμνα! Μιὰ ἀκατάσχετη ὀρμὴ τῶν ἀνθρώπων νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους, νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν τόπο τους».

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι χρειάζεται μιὰ μεθοδευμένη, ἀκατάπαυστη καὶ μὲ προοπτικὴ ἐπικοινωνία τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ λαό, τὰ στελέχη της, ὅλο τὸν κόσμο!

Κανένας πιά δὲν ἀρνεῖται, ὅτι οἱ σύγχρονες μεθοδεύσεις ἐνημέρωσης, ἐντύπωσης καὶ ἐπηρεασμοῦ τῆς Κοινῆς Γνώμης ὀλοένα ἐντείνονται καθημερινά. «Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς ἀπειλοῦν ἤδη τὴν ὑπόστασή μας, καθὼς ὁ ἀνθρώπος φαίνεται νὰ υποκύπτει στὶς δαιμονικὲς δυνάμεις πού ὁ ἴδιος κατεσκευάσε. Ἀπὸ παντοῦ ὑψώνονται οἱ φραγμοὶ τῶν ἀδιεξόδων πού περιορίζουν ἀσφυκτικὰ τὴ ζωὴ μας. Μόνη διέξοδος εἶναι ἡ πίστη» (Γ. Μητρ. Δημητριάδος, «Πληροφόρηση», Ἰαν. 1988, ἀρ. φ. 84).

(Συνεχίζεται)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Δύο βιβλία τοῦ

Ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη, σὲ 6' ἔκδοση:

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΑΙΝΟΣ

Θεομητορικὲς ὀμιλίες μὲ πλούσιο ὁμολογικὸ καὶ πατερικὸ ὕλικό, πολύτιμο βοήθημα τῶν κληρικῶν καὶ ἐντρυφήμα τῶν πιστῶν γιὰ κάθε Θεομητορικὴ ἑορτὴ.

ΦΥΣΙΣΩΣ ΑΛΓΗΔΩΝ

Ἀξιόλογο κείμενο πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφιερωμένο στὰ σωτήρια καὶ ζωοποιὰ πάθη τοῦ Κυρίου μας.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμώνος.

Γράψατε: Ἰασίου 1, 11521 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ Ι.Σ.Κ.Ε.

πάνω σε επίκαιρα και σοβαρά θέματα διατυπώθηκαν σε έγγραφό του που εστάλη στις 26.2.1988 «πρός την Μικτήν επί των Έκκλησιαστικών Πραγμάτων Έπιτροπήν Ύπουργείου Έθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων». Τὸ πλήρες κείμενο τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ὁ Ἱερός Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος, κατὰ τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς 11.2.1988, ὁμοφώνως ἀπεφάσισε νὰ ὑποβάλῃ εἰς ὑμᾶς τὰ ἐξῆς αἰτήματα:

1. Ὁ χωρισμός Ἐκκλησίας - Πολιτείας εἶναι θέμα ἔθνικόν καὶ ὡς τοιοῦτον πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ. Ὅπως εἰς τὴν ἱστορικὴν του ἀναδρομὴν τὸ Ἔθνος συνεπορεύθη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμεγαλουργήσεν, οὕτω καὶ σήμερον πρέπει νὰ συμπορεύονται.

2. Νὰ καθορισθοῦν αἱ ὑποχρεώσεις, ἡ θέσις καὶ τὰ καθήκοντα τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἑλλάδος.

3. Νὰ γίνῃ γενικὴ ἀναδιάρθρωσις τῆς ὑπαρχούσης δικαιοσύνης ἐπὶ τὰ θελτῖω καὶ εἰς τὰς τρεῖς θαμνίδας διὰ πρεσβυτέρους (Ἐπισκοπικόν, Συνοδικόν καὶ Δευτεροβάθμιον), σύμφωνα μετὰ τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ συμμετέχουν σ' αὐτὰ ἰσάριθμοι ἔφημεριοί.

4. Νὰ ἀπαλειφθοῦν αἱ διατάξεις, αἵτινες ἀφοροῦν εἰς τὰ καθήκοντα γενικῶς τῆς Διοικήσεως, χωρὶς νὰ γίνεταί κατάχρησις τοῦ ὄρου «δύναται».

5. Νὰ τροποποιηθῇ ἡ ὑπάρχουσα διάταξις ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν εἰσαγωγῆς εἰς ἀμφοτέρους τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς τῆς Χώρας, ὥστε νὰ σταματήσῃ ἡ ἀπάδουσα μέχρι σήμερον εἰς τοιαύτας φοιτητῶν, οἵτινες εἶναι ξένοι πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Θεολόγου.

6. Τὸ μισθολογικόν νὰ ρυθμισθῇ καὶ νομοθετικῶς.

7. Νὰ καταργηθῇ τὸ TAKE, μετατρεπόμενον εἰς "Ταμεῖον Ἀρωγῆς", αἱ δὲ συντάξεις καὶ ἡ νοσοκομειακὴ καὶ ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψις νὰ ἀναληφθοῦν ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἥτοι τὸ μισθολογικόν τοῦ Φορέως καὶ οὕτω νὰ ὑλοποιηθῇ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ πρὸς τὸ Δ.Σ. τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. καθὼς καὶ ἐτέρων Κομμάτων ἐν τῇ Βουλῇ. Νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ εἰς τοὺς Ἐφημερίους ἡ 35ετία προαιρετικῶς, καθὼς καὶ ἡ ἱεροψαλτικὴ ὑπηρεσία, ὅπως μέχρι σήμερον.

Τὰ ἀνωτέρω, ἐλλογμιώτατε κύριε Πρόεδρε, φρονοῦμεν ὅτι θὰ ἀναπτύξουν λεπτομερῶς εἰς

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

τὴν ὑμετέραν Ἐπιτροπὴν καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, διατελοῦμεν,

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος

Πρωτοπρεσβ. Νικόλαος Αὐγερινόπουλος

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Πρωτοπρεσβ. Δημήτριος Πλατῆς.

ΣΤΟΝ ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΝΑΟ ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ

Καμινίων (Πειραιῶς), ἔγινε σεμνὴ τελετὴ τὴν Κυριακὴ 13 Μαρτίου, μετὰ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν. Κατ' αὐτὴν ὁ φιλόανθρωπος ἐνορίτης κ. Ἡλίας Ζήτης καὶ ὁ Ἱερατ. προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ ἱδρυματικοῦ ναοῦ πρωτοπρεσβύτερος π. Χαράλαμπος Τζέρμπος πρόσφεραν 71 βιβλιάρια καταθέσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς σὲ ἰσάριθμα νήπια καὶ παιδιὰ, μετὰ τὸ ποσὸν τῶν 10.000 δρχ. σὸ καθένα. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ φιλόανθρωπος δωρητὴς κ. Ἡλίας Ζήτης —πὺ πρόσφερε τὸ σύνολο τοῦ ποσοῦ—, πρὶν ἕνα χρόνον εἶχε διαθέσει ἄλλα 50 βιβλιάρια, ἐνῶ ἔρχεται γενναῖος ἄρωγός καὶ στὰ ἔργα γιὰ τὴν ἀγιογράφηση, τὸν καλλωπισμὸν καὶ ἐξοπλισμὸν τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Τὰ παιδιὰ καὶ οἱ γονεῖς, μετὰ ἐπικεφαλῆς τὸν αἰδεσιμολογιώτατον Ἱερέαν τοὺς ἐξέφρασαν τὴν βαθιὰ εὐγνωμοσύνην τους πρὸς τὸν ἀθόρυθο αὐτὸ «καλὸν Σαμαρείτην».

212 ΚΙΛΑ ΑΙΜΑΤΟΣ

ἔχει προσφέρει μέχρι σήμερα δωρεὰν ὁ ἐθελοντὴς αἰμοδότης κ. Δημ. Σταθόπουλος, ἐπίτ. πρόεδρος ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν Ἐάνθης, γιὰ τὴν ἐπὶ 40ετία χριστιανικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ αὐτὴ προσφορὰ του ἔχει τιμηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Ἑρυθρὸν Σταυρὸν, τὸ Δῆμο Θεσσαλονίκης κ.ά.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

—Ταμιωλάκης Ἰω., ἱερεύς, Β)5, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 67.365, ἐφάπαξ 1.398.889.

—Γεωργουσόπουλος Ἀθαν., ἱερεύς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκογ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.386.840.

—Ἀθανασίου Ρίζος, ἱερεύς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 33, σύνταξη 58.739, οἰκογ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.278.236.

—Κουρτικάκης Ἀντ., ἱερεύς, Δ)7, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 52.451, ἐφάπαξ 1.222.805.